

Ks. Władysław Piotr WLAŻŁAK

Parafia NMP Zwycięskiej w Częstochowie w świetle protokołów powizytacyjnych

1. Stan materialny parafii

Pierwszą wizytację dziekańską w nowo erygowanej parafii NMP Zwycięskiej w Częstochowie przeprowadził 12 grudnia 1958 r. dziekan dekanatu częstochowskiego pierwszego ks. kanonik Wojciech Mondry. We wstępie do protokołu powizytacyjnego opisał świątynię parafialną, urządzonej zgodnie z ówczesnymi kanonami. W kościele znajdowało się tabernakulum pancerne zamykane, zaopatrzone w kustodię i dwie puszkę do komunikantów. W centrum kościoła znajdował się nowy ołtarz dębowy, nad którym usytuowany był obraz Niepokalanego Serca NMP. W prezbiterium stała fisharmonia, (własność proboszcza), po prawej stronie ołtarza ambona przenośna. W świątyni były: dwa stałe konfesjonały, dwa klęczniki z kratką wysuwaną, czyli konfesjonały dostawiane, skarbona usytuowana obok drzwi wejściowych, cztery rzędy krzeseł i dziesięć ławek prowizorycznych. Ponadto znajdował się jeden feretron Dzieciątka Jezus przechowywany w pomieszczeniach sióstr Pallotynek oraz katafalk znajdujący się w zabudowaniach gospodarczych. Kaplica mszalna posiadała małą wieżyczkę drewnianą z sygnaturką. W zakrystii w dębowej szafie przechowywano szaty liturgiczne oraz bieliznę kościelną. Ponadto znajdowały się tam także potrzebne księgi liturgiczne. Świątynia posiadała oświetlenie elektryczne¹.

Obok placu kościelnego znajdowała się kaplica zakonna sióstr Pallotynek, gdzie Eucharystię sprawowano w poniedziałki przez księdza Pallotyńca. Na werandzie tegoż budynku uczyły się dzieci przedszkolne, około 150 osób w trzech grupach. Funkcjonowała także kancelaria parafialna, gdzie przechowywano księgi metrykalne, prowadzone przez proboszcza, księgę kasową prowadzoną przez Elżbietę Ilińską, skarbniczkę Rady Parafialnej, także kartotekę parafialną założoną w czasie wizyty duszpasterskiej. Parafia posiadała nadto dobrze urządzone Bibliotekę Parafialną z 500 woluminami. Trzeba zaznaczyć, iż w bieżącym roku udało się parafii zakupić posesję o powierzchni 2500 m² przy ul. Słowackiego 21 z jednopiętrowym budynkiem mieszkalnym oraz część działki przy ul. Słowackiego 15 o powierzchni 550 m². Ponadto wydzierżawiono plac przy ul. Słowackiego 19 o powierzchni 2500 m², gdzie usytuowana była stodoła, obecnie przerobiona na świątynię para-

¹ APNMPZCz sygn. AP I, s. 3-4.

fialną. Rozbudowa prowizorycznego kościoła została wstrzymana przez władze państwowe. Cały plac kościelny był ogrodzony parkanem z siatki od strony ul. Słowackiego, zaś reszta ogrodzenia była wykonana z drewna. Tymczasową plebanię stanowił budynek mieszkalny, o którym już wyżej wspomniano. Przeprowadzano w nim stosowne remonty, aby można był w nim urządzić mieszkanie dla proboszcza i wikariusza, kuchnię oraz kancelarię parafialną².

Kolejną wizytację przeprowadził 19 grudnia 1959 r. wicedziekan dekanatu częstochowskiego pierwszego ks. Tadeusz Ojrzyński. We wstępie zaznaczył, iż w porównaniu z poprzednim rokiem udało się zwiększyć powierzchnię użytkową kaplicy ze 100 m² do 200 m² przez pokrycie nowym dachem zakrystii. Ponadto rozbudowano kaplicę, jednak ta część nie była jeszcze otynkowana i nie pokryta stropem. W kaplicy przybyło miejsc siedzących do około 100 oraz zmodernizowano chór z fisharmonią organową, a całość otrzymała nagłośnienie. Zwiększyła się liczba szat liturgicznych do trzech ornatów w każdym kolorze, trzech kap (biała, zielona i czarna), zakupiono baldachim, dwie chorągwie procesyjne, dwa ozdobne welony oraz dostateczną ilość bielizny kościelnej. Sporządzono oczywiście dokładny opis plebanii, która była murowana, parterowa z czterema pokojami, kuchnią i łazienką. Należy zauważyć, iż pokój proboszcza był jego sypialnią, wspólną jadalnią i tam też załatwiano sprawy kancelaryjne. Podjęto także akcję na rzecz przygotowań do wzniesienia przyszłej świątyni w postaci zgromadzenia materiałów budowlanych, czyli wypalenia 150000 cegieł sposobem gospodarczym oraz zwieziono około 50000 ton żwiru. Udało się ponadto wznieść nowe ogrodzenie z siatki od strony zachodniej i wyposażyć salkę katechetyczną w 15 stolików i 50 krzeseł³.

Nowe światło na uwarunkowania materialne dało sprawozdanie z pierwszej wizytacji kanonicznej parafii, przeprowadzonej 12-13 listopada 1960 r. przez biskupa częstochowskiego Zdzisława Golińskiego. Ordynariusz pisał, iż *jest zezwolenie na budowę kościoła, oświadczono jednak, że nie było udzielone, choć oświadczył je wobec mnie p[an] Ryszard Nieszporek, Przewodn[iczący] Prez[y-dium] WRN w Katowicach w marcu 1958 r.* Dalej biskup zaznaczył, iż kaplica może pomieścić około 700 wiernych, zaś za jej urządzenie *ks. administrator ma nakładane kary władz państwowych.* Wizytujący wyrażając swoje uznanie dla rządcy parafii, dodał *proszę o gorliwość roztropną, aby nie doznał szkody i krzywdy od nieprzyjanych ludzi*⁴. Istotne informacje o stanie materialnym parafii uzyskano z protokołu wizytacji dziekańskiej przeprowadzonej 7 grudnia 1961 r., przez dziekana dekanatu częstochowskiego pierwszego ks. W. Mondrego. Sporządził on następującą notatkę, co do mienia nieruchomego parafii, pisząc iż *nieruchomość przy ul. Słowackiego 19, dobrowolna umowa sprzedaży przewidywała pobudowanie domu jednorodzinnego dla właściciela tej działki. Umowa już jest wypełniana i chodzi teraz o*

² APNMPZCz sygn. AP I, s. 4-5.

³ APNMPZCz sygn. AP I, s. 7, 11.

⁴ APNMPZCz sygn. AP I, s. 28.

zamianę tej umowy na akt rejentalny, co trzeba w jakiś sposób osiągnąć, aby parafia już nie była dzierżawcą, lecz rzeczywistym właścicielem tego placu⁵.

Kolejne dane o stanie materialnym parafii odnajdujemy w wizytacji dziekańskiej z 28 listopada 1969 r. przeprowadzonej przez nowego dziekana dekanatu częstochowskiego pierwszego ks. kanonika Tadeusza Ojrzyńskiego. Użył on wtedy zwrotu względem ks. Włodzimierza Rataja – proboszcz, choć formalnie był on wikariuszem pomocnikiem. Dalej pisze, iż kościół został odświeżony, położono też na połowie świątyni posadzkę marmurową, dach w części pokryto blachą ocynkowaną. Budynek mieszkalny poddano przeróbce, tworząc dwie kancelarie, wydzielając je z pokoju stołowego⁶. Wszystko to jednak nie zaspokajało potrzeb lokalowych parafii, gdyż jeden z wikariuszy mieszkał w wynajętym mieszkaniu przy ul. Słowackiego 23. Potwierdziła to wizytacja z 21 września 1972 r., gdzie udało się zapisać, iż księża spożywali posiłki w domu sióstr Pallotynek. Wykonano remont zakrystii zaznaczając, iż *mury kościoła wymagają wymiany. To jest sprawa bardzo pilna, którą trzeba wykonać, aby można bezpiecznie korzystać z kościoła*⁷.

Pewien krok milowy w dziejach parafii wykonano w 1973 r., o czym powiadamia nas wizytacja dziekańska z 21 września tr. Okazało się, iż uzyskano wreszcie zgodę na budowę kościoła wydaną przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach⁸. W sprawozdaniu z 20 grudnia 1974 r. dziekan zaznaczył, iż budowę kościoła zaplanowano na wiosnę następnego roku⁹. Pewne uściślenia w tej mierze podaje protokół powizytacyjny z 21 grudnia 1976 r. sporządzony przez dziekana dekanatu częstochowskiego trzeciego ks. kanonika Stanisława Kądziołkę. Zezwolenie na budowę kościoła wydał 27 czerwca 1974 r. Urząd Wojewódzki w Katowicach oraz Urząd Miejski w Częstochowie z datą 4 lipca 1975 r., zaś plan świątyni wykonał mgr inż. Antoni Mazur z Krakowa. Został on zatwierdzony przez Komisję Artystyczno-Budowlaną Kurii Diecezjalnej w Częstochowie. Budowę kościoła rozpoczęto 1 sierpnia 1975 r., a nadzór nad przebiegiem prac objął bezinteresownie inż. Marian Młodzik. Dzieło wznoszenia świątyni postępowało dość szybko, gdyż na wiosnę 1977 r. planowano wmurowanie kamienia węgielnego¹⁰.

Datę wmurowania kamienia węgielnego uściślono, co podaje ks. S. Kądziołka w protokole wizytacji dziekańskiej z 4 maja 1977 r. Miało to nastąpić w czasie wizytacji kanonicznej biskupa częstochowskiego Stefana Bareły zaplanowanej na 30-31 maja 1977 r.¹¹ Uroczystość była dobrze przygotowana oraz miała stosowną rangę, o czym świadczyła zgromadzona na niej obsada personalna duchowieństwa. Wśród zaproszonych gości byli następujący księża: infułat Władysław Karlik, pra-

⁵ APNMPZCz sygn. AP I, s. 31.

⁶ APNMPZCz sygn. AP I, s. 47.

⁷ APNMPZCz sygn. AP I, s. 55.

⁸ APNMPZCz sygn. AP I, s. 57.

⁹ APNMPZCz sygn. AP I, s. 60.

¹⁰ APNMPZCz sygn. AP I, s. 63.

¹¹ APNMPZCz sygn. AP I, s. 65.

łat Władysław Gołąb, prałat Władysław Chwistecki, prałat Wincenty Kochanowski, kanonik Tadeusz Ojrzyński, kanonik Leon Stasiński oraz przedstawiciele zgromadzeń zakonnych, razem około 40 duchownych. Podczas uroczystości odpustowej w godzinach wieczornych nastąpiło wmurowanie kamienia węgielnego¹².

Dalsze losy budowy kościoła, nie były precyzyjnie relacjonowane w protokołach dziekańskich. Dopiero w protokole wizytacji dziekańskiej z 12 lutego 1980 r. ks. S. Kądziołka odnotował, iż trwa *budowanie monumentalnej świątyni w miejsce dawnego drewnianego kościoła, który w r. 1979 został rozebrany. Celom duszpasterskim służy tymczasowo urządzona kaplica w dolnej części nowego kościoła. W ub[iegłym] roku dokończono budowy wschodniej ściany nowego kościoła – łącznie z nośną belką dachową. Wybudowano pomieszczenie zakrystyjne, wybrano ziemię pod posadzkę. Na rok 1980 zaplanowano budowę sklepienia, posadzki, budowę ściany zachodniej razem z belką nośną. A dalej w planie jest zamknąć cały obiekt oknami i drzwiami, wybudować boczne wejście – a to wszystko ukończyć na uroczystość Nawiedzenia Matki Bożej w Kopii Cudownego Obrazu Pani Jasnogórskiej, które ma nastąpić w dniach 8/9 października 1980 r.*¹³

Kolejne informacje związane z wnoszeniem świątyni podał protokół z wizytacji dziekana dekanatu Św. Zygmunta w Częstochowie ks. prałata Władysława Gołąba z 10 września 1984 r. Zapisano w nim, iż kościół dolny, gdzie sprawowano nabożeństwa był dobrze wyposażony. Z kolei kościół górny był już prawie gotowy, gdyż na ukończeniu było krycie dachu i tynkowanie ścian wewnętrznych. Ostatecznie udało się uzyskać wzmiankę na temat budowy plebanii, gdzie zapisano, iż *niezależnie od prac przy wykończeniu kościoła prowadzona jest budowa, dużej okazałej i funkcjonalnej plebanii. W dniu wizytacji trwały prace murarskie na ostatniej kondygnacji*¹⁴. Szereg danych na ten temat znaleziono w wizytacji odbytej 20 listopada 1985 r. przez nowego dziekana dekanatu Św. Zygmunta w Częstochowie ks. Henryka Bąbińskiego. Podaje on, iż kościół górny był *w surowym stanie i prawie, że wykończony, już zadaszony, wewnątrz częściowo wytynkowany*¹⁵. Z kolei kościół dolny, gdzie sprawowano nabożeństwa był dobrze urządzony, zaś obok znajdowały się cztery sale katechetyczne, które posiadały pomieszczenia sanitarne. Księża mieszkali jeszcze w starym domu plebańskim, który był mało funkcjonalny. W stanie surowym była natomiast nowa plebania, dwupiętrowa wzniesiona z cegły. Na ukończeniu były już instalacje wodne, kanalizacyjne, grzewcze i elektryczne. Część budynku z osobnym wejściem była przeznaczona dla sióstr Pollotynek¹⁶.

Ostatecznie w protokole z wizytacji dziekańskiej z 17 listopada 1988 r. zaznaczono, iż w nowej plebanii mieszkali już księża i siostry zakonne¹⁷. Z kolei w

¹² APNMPZCz sygn. AP I, s. 69.

¹³ APNMPZCz sygn. AP I, s. 78-79.

¹⁴ APNMPZCz sygn. AP I, s. 85, 88.

¹⁵ APNMPZCz sygn. AP I, s. 93.

¹⁶ APNMPZCz sygn. AP I, s. 93.

¹⁷ APNMPZCz sygn. AP I, s. 114.

protokole dziekańskim z 7 grudnia 1989 r. zapisano, iż od Wielkanocy do uroczystości Chrystusa Króla odprawiano nabożeństwa w kościele górnym¹⁸. Więcej danych o stanie kościoła i plebanii można uzyskać z protokołu wizytacji gospodarczej przeprowadzonej 28 kwietnia 1990 r. przez ks. Bronisława Predera, kierownika Wydziału Gospodarczo-Budowlanego Kurii Diecezjalnej w Częstochowie. Pisał on, iż *kościół parafialny: nowy, dwupoziomowy, żelbetonowy, pokryty blachą miedzianą, stropy betonowe. Kościół górny: częściowo otynkowany. Kościół dolny: urządzony, ołtarz marmurowy, 2 ambonki marmurowe, niezgodne z przepisami liturgicznymi, tabernakulum pancerne, posadzka marmurowa, strop wyłożony deskami, ławki dębowe. Plebania: murowana, pokryta papą, stropodach, urządzona, 17 sanitariatów. Segment katechetyczny: 5 salek urządzonych, są zacieki nad domem katechetycznym przy rynnach*¹⁹.

Niebawem uporano się z niektórymi problemami materialnymi parafii. Pisał o tym w protokole wizytacji w dniu 3 października 1990 r. ks. Stanisław Gębka, dziekan dekanatu Św. Zygmunta w Częstochowie. Tuż przed jego przybyciem do parafii celem jej zwizytowania dokończono prace tynkarskie przy kościele górnym, który został też pomalowany na biały kolor oraz jak pisze, kilka godzin wcześniej zakończono instalowanie nagłośnienia²⁰. Cenne dane przekazał dziekan w czasie wizytacji odbytej 20 listopada 1991 r., kiedy podał, iż w kościele górnym założono marmurową posadzkę²¹. Kolejnych informacji na temat stanu materialnego kościoła dostarczyła wizytacja dziekańska z 23 listopada 1992 r. Według niej w kościele zainstalowano duże drzwi wejściowe²². Dalsze prace porządkowe w świątyni parafialnej prowadził nowy proboszcz ks. kanonik Kazimierz Zalewski, o czym dowiadujemy się z wizytacji przeprowadzonej 21 maja 1996 r. przez dziekana dekanatu Św. Zygmunta w Częstochowie ks. Józefa Franelaka. Staraniem ks. K. Zalewskiego uruchomiono komorę chłodniczą dla zmarłych. Położono posadzkę w prezbiterium, zbudowano schody wejściowe, drzwi główne i pasaż z płytek²³. Prace w tym czasie postępowały w szybkim tempie, co potwierdził protokół wizytacji dziekańskiej z 25 maja 2001 r. Zanotowano w nim następujący opis: *ks. proboszcz z parafianami doprowadził do pięknego wystroju wnętrza kościoła i ołtarza. Ołtarz soborowy, tabernakulum pancerne, nastawa figur świętych polskich, kinkiety, żyrandole, meble w zakrystii, chrzcielnica, konfesjonały. Na zewnątrz uporządkowany plac, wyłożony kostką ciąg procesyjny, ogrodzenie, tablice ogłoszeń, wejścia do dolnego i górnego kościoła, cztery drzwi dębowe, nagłośnienie wewnętrzne i zewnętrzne. Jest na ukończeniu zewnętrzne tynkowanie tego wielkiego kościoła. Została wybu-*

¹⁸ APNMPZCz sygn. AP I, s. 119.

¹⁹ APNMPZCz sygn. AP I, s. 122.

²⁰ APNMPZCz sygn. AP I, s. 123.

²¹ APNMPZCz sygn. AP I, s. 128.

²² APNMPZCz sygn. AP I, s. 131.

²³ APNMPZCz sygn. AP I, s. 135.

dowana i jest czynna kaplica przedpogrzebowa²⁴. Powyższa adnotacja z protokołu powizytacyjnego była nader skromna i oczywiście nie oddała całości dokonań obecnego proboszcza. Z tego powodu stosowny opis prac materialnych, prowadzonych w parafii został zaprezentowany przy osobie ks. K. Zalewskiego, w artykule dotyczącym „Duchowieństwa NMP Zwycięskiej w Częstochowie”. Proboszcz, szczegółowo i bardzo ciekawie, całość zrelacjonował, opierając ją na rzetelnych zapisach i pokwitowaniach przechowywanych w kancelarii parafialnej.

2. Stan religijno-moralny parafii

W świetle pierwszej wizytacji dziekańskiej parafii NMP Zwycięskiej w Częstochowie poziom religijności wiernych przedstawiał się następująco. W momencie erygowania parafia liczyła 9600 osób. Msze św. w niedzielę i święta były sprawowane w następujących godz.: 7.30, 9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 19.00 oraz w szpitalu o godz. 7.00. W dniach powszednich odprawiano trzy Msze św. o godz. 6.00, 7.00 i 7.30. Do komunii św. w dniach powszednich przystępowało około 50 osób, zaś do komunii Wielkanocnej przystąpiło około 35% wiernych. W niedzielę i święta sprawowano Mszę św. dla dzieci i młodzieży o godz. 9.00. Organizowano oczywiście rekolekcje Wielkopostne oraz nabożeństwo czterdziestogodzinne w pierwszą niedzielę października. Głoszono kazania katechetyczne zgodnie z wytycznymi Episkopatu Polski, zaś spowiedź odbywała się w stałych godzinach dni powszednich od godz. 6.00 do 8.00. W parafii była zorganizowana grupa 40 ministrantów, którą prowadził wikariusz ks. Ryszard Majchrzak. Wizytujący dziekan zaznaczył, iż należy rozwinąć tutaj duszpasterstwo stanowe, co można było uczynić przy zwiększonej obsadzie personalnej kapłanów. Ponadto parafia była specyficzna, gdyż zamieszkiwała ją społeczność słabo zintegrowana z parafią mieszkająca w tzw. blokowiskach. Specjalną troską duszpasterską należało otoczyć osoby przebywające w szpitalu przy ul. Mickiewicza. Było to jednak trudne do zrealizowania w obecnej chwili, gdyż proboszcz borykał się z problemami infrastruktury organizującej się parafii, zaś wikariusz był prefektem szkoły podstawowej na terenie parafii Św. Stanisława Kostki w Częstochowie. W końcowej części protokołu dziekan zapisał, iż współpraca między księżmi w parafii układała się dobrze²⁵.

Więcej danych o stanie religijnym parafii zaprezentowano w protokole wizytacji dziekańskiej z 15 grudnia 1959 r., zaznaczając iż kancelarię parafialną pomagała prowadzić proboszczowi siostra Peregrina SAC. Wykazano wtedy, iż w 1958 r. urodziło się 211 dzieci, zawartych związków małżeńskich było 42, zaś zmarło 61 parafian. W następnym roku do dnia wizytacji ochrzczono 196 dzieci, udzielono 39 ślubów, natomiast zmarło 59 osób. Ciągle nie uporządkowano sprawę należytego prowadzenia kroniki parafialnej, pisząc iż była w *stadium tworzenia*. Podobnie było w przypadku księgi inwentarzowej, nauczania prawd wiary i przyjętych do

²⁴ APNMPZCz sygn. AP I, s. 149.

²⁵ APNMPZCz sygn. AP I, s. 5-6.

pierwszej komunii św. Pochwalono natomiast uporządkowanie aktu własności ziemi, choć w tej materii były jeszcze pewne mankamenty. Powiększyła się liczba woluminów w Bibliotece Parafialnej do 800, z której w 1959 r. korzystały 223 osoby. Wzrosła także liczba wiernych uczestniczących we Mszy św. wieczornej w pierwsze piątki miesiąca do 500 osób. Rozbudowanie kaplicy spowodowało, iż wzrosła frekwencja na mszach św. niedzielnych, głównie na Mszy św. o godz. 9.00, w której uczestniczyło około 1000 osób. W liturgii niedzielnej uczestniczyło razem 2400 wiernych, zaś w tygodniu na Mszy św. bywało około 60 osób. Frekwencja w czasie rekolekcji Wielkopostnych wynosiła 30%. Trzeba jednak zaznaczyć, iż w czasie wizyty duszpasterskiej (kolędy) *nie życzyło sobie księdza wyraźnie 67 rodzin, a poza tymi wypadkami pewna ilość nieznaczna dyplomatycznie zamknęła drzwi*. Zaznaczono jednak, iż w parafii była grupa ludzi bardzo ofiarnych i życzliwych dla Kościoła²⁶.

Na uwagę zasługiwał fakt, iż w parafii zorganizowano w czasie uroczystości Chrystusa Króla „Loterię książkową”, dzięki czemu udało się rozprowadzić 300 egzemplarzy tzw. dobrych książek m.in. „Listy do przyjaciela” Gołubiewa. Czytelnicтво było dość dobrze rozwinięte, gdyż parafia rozprowadzała około 200 egzemplarzy tygodnika katolickiego „Gość Niedzielny”, 20 egzemplarzy „Tygodnika Powszechnego”, 40 egzemplarzy czasopisma „Msza Święta” i 50 egzemplarzy „Apostolstwa Chorych”. Dalej opisano stan duszpasterstwa parafialnego, w którym pomagały siostry Pallotyńki. Pierwsza z nich siostra Juta była organistką, zaś kościelną była siostra Peregrina. Przy parafii funkcjonował chór żeński, zaś w stadium organizacji był chór mieszany. Owocem zabiegów duszpasterskich, były oczywiście pierwsze powołania kapłańskie i zakonne. Rozwijała się także pobożność Maryjna, czego owocem była grupa 75 zelatorek Żywego Różańca. Funkcjonowało ponadto duszpasterstwo miłosierdzia w parafii, wspierając ludzi starszych, udzielając bezpłatnych zabiegów medycznych. W dziele tym było zaangażowanych 36 rodzin. Działało także Towarzystwo Przyjaciół KUL. Podano, iż pojawiły się pierwsze informacje odnośnie katechizacji dzieci i młodzieży. Nauczaniem prawd wiary objętych było 1000 dzieci, 108 przedszkolaków i 100 osób spośród młodzieży szkół średnich. Nauczanie religii w tym czasie odbywało się po usunięciu ze szkół w sali katechetycznej i w kaplicy, w czym księżom pomagała siostra Pallotyńka i dwie katechetki świeckie²⁷.

Istotnych danych dostarczyła wizytacja kanoniczna biskupa częstochowskiego Zdzisława Golińskiego z 12-13 listopada 1960 r. Czynności pontyfikalne rozpoczęł już dzień wcześniej w piątek 11 listopada tr., kiedy udzielił sakramentu bierzmowania pierwszej grupie dzieci i młodzieży. W dniu następnym, czyli w sobotę sakrament bierzmowania przyjęli kolejni wierni, tak iż łącznie przez dwa dni sakrament ten otrzymało około 800 osób. Na niedzielnych mszach św., mimo iż biskup

²⁶ APNMPZCz sygn. AP I, s. 7-9.

²⁷ APNMPZCz sygn. AP I, s. 10-11.

musiał udać się do katedry na uroczystość Św. Stanisława Kostki, były kontynuowane czynności związane z wizytacją kanoniczną²⁸. Warto ponadto odwołać się do formularza przedwizytacyjnego sporządzonego przez administratora parafii. Zaznaczył on w nim, iż w dniach od 3-10 kwietnia 1960 r. odbyły się misje, które prowadził ks. Marian Skoczowski i ks. Zdzisław Wajzner. Poprzedziły je rekolekcje dla młodzieży. W tym czasie w parafii funkcjonowało duszpasterstwo stanowe, wzrosła też pomoc dla potrzebujących wsparcia materialnego²⁹.

Wszystkie te zabiegi duszpasterskie zaczęły przynosić konkretne owoce, co potwierdził protokół wizytacji dziekańskiej z 7 grudnia 1961 r. Według niego wzrosła liczba wiernych przystępujących do komunii św. Uczestnictwo w niedzielnych mszach św. wynosiło około 45%. Należy jednak zauważyć, iż pewna grupa wiernych w niedzielę uczęszczała na msze św. do okolicznych kościołów, głównie na Jasną Górę. Pocieszającym był fakt, iż prawie 80% dzieci brało udział w niedzielnej Mszy św. Około 75% parafian przystąpiło do Wielkanocnej komunii św. W pierwszy piątek miesiąca przystępowało do komunii św. 600 osób. Celem uaktywniania religijności parafian, podjęto kolejne działania duszpasterskie. Staraniem proboszcza 8 października 1961 r., wierni zostali powierzeni opiece Matce Bożej. Zwiększono liczbę mszy św. niedzielnych, a także wprowadzono nauki stanowe. Mimo tych zabiegów, w uwagach protokołu wizytacyjnego znalazł się zapis, aby rozwinąć bardziej duszpasterstwo stanowe, pobudzić bardziej życie eucharystyczne oraz założyć księgę bierzmowanych i przyjętych do pierwszej komunii św.³⁰

Powyższe starania przyniosły szybko zamierzone efekty, gdyż w następnym roku odnotowano wzrost religijności parafian, czego wyrazem były konkretne dane umieszczone w protokole wizytacji dziekańskiej z 20 grudnia 1962 r. Ponadto zaprowadzono nabożeństwo do NMP Nieustającej Pomocy, sprawowane w każdą środę o godz. 18.00. W parafii funkcjonowały dwa chóry, w grupie starszych było 40 osób, zaś w drugiej grupie było 46 dzieci. Dzięki staraniom proboszcza ufundowano ośmiogłosowe organy³¹. Brak akt wizytacyjnych z kilku następnych lat uniemożliwił opisanie stanu religijnego parafii w tym czasie. Kolejne dane pojawiają się dopiero w kilka lat później, kiedy 28 listopada 1969 r. parafię wizytował nowy dziekan ks. kanonik Tadeusz Ojrzyński. Przede wszystkim podano nowy porządek sprawowanych mszy św. w niedzielę i święta kościelne. Eucharystię dla dorosłych sprawowano w następujących godz.: 6.30, 7.30, 9.00, 12.00, 13.00, 18.00, zaś dla dzieci o godz. 11.00 i 18.00. Ponadto odprawiana była Msza św. dla chorych w szpitalu im. dr. W. Biegańskiego o godz. 7.00. Jako ciekawostkę należy zaznaczyć, iż rekolekcje Wielkopostne w tymże roku prowadził dotychczasowy proboszcz, a obecnie biskup pomocniczy częstochowski F. Musiel. Trzeba także odnotować cenne uwagi dziekańskie odnośnie katechizacji. Nauczaniem prawd wiary objętych

²⁸ APNMPZCz sygn. AP I, s. 27.

²⁹ APNMPZCz sygn. AP I, s. 23.

³⁰ APNMPZCz sygn. AP I, s. 31-33.

³¹ APNMPZCz sygn. AP I, s. 34-35.

było około 1600 dzieci, zaś młodzież stanowiła grupę 400 osób. Pracę katechetyczną prowadziło czterech kapłanów, dwie siostry zakonne w trzech salach katechetycznych. Stwierdzono jednak, iż katechizacją nie objęto od 10% do 15% dzieci i około 30% młodzieży³².

Bardzo precyzyjne dane katechetyczne można odnaleźć w zapisie kolejnej wizytacji z 12 listopada 1970 r., przeprowadzonej przez nowego dziekana dekanatu częstochowskiego pierwszego ks. Władysława Gołęba. Podaje on, iż tygodniowo: administrator parafii uczył 10 godzin w grupie 203 dzieci, ks. Wiesław Stefański uczył 16 godzin w grupie 573 dzieci, ks. Marian Pabiasz uczył 19 godzin, ks. Józef Dziurski uczył 305 dzieci (brak danych o liczbie godzin), siostra Gaudencja uczyła 10 godzin w grupie 140 dzieci, siostra Teresa uczyła 11 godzin w grupie 258 dzieci. Nauczaniem prawd wiary objęte były dzieci przedszkolne oraz młodzież pozaszkolna w grupie 50 osób³³. Analogiczne dane katechetyczne zapisał dziekan w protokole wizytacji z 29 listopada 1971 r. Przytoczył natomiast nowe dane odnośnie grup różańcowych, których było 12 wśród dorosłych, 3 pośród dzieci starszych oraz tyle samo grup dzieci młodszych. Podczas wizyty duszpasterskiej 2332 rodziny przyjęły kapłanów, zaś 565 rodzin tego nie uczyniło. Uczestnictwo w niedzielnej Mszy św. wzrosło do 50%. W niedzielę 17 października 1971 r. w uroczystość beatyfikacji ojca Maksymiliana Marii Kolbego w Mszy św. udział wzięło 2870 osób. Odnotowano też systematyczny wzrost rozdzielonych komunii św. w ostatnich latach³⁴.

Dalszemu pogłębieniu życia religijnego służyły misje, które odbyły się w listopadzie 1974 r. Przeprowadził je ks. Ireneusz Skubiś i ks. Janusz Struski³⁵. Istotne informacje można odnaleźć w protokole powizytacyjnym z 15 marca 1979 r., gdzie dziekan ks. S. Kądziołka odnotował, iż parafia obecnie liczy 12000 mieszkańców. Niepokojącym był fakt nieuczęszczania na katechizację około 30% młodzieży oraz spory odsetek małżeństw żyjących w związkach niesakramentalnych. Tym mankamentom religijnym próbowano zaradzić organizując więcej mszy św. w niedzielę i święta oraz w dni powszednie. Dodatkowo sprawowano Eucharystię w kaplicy szpitala przy ul. Mickiewicza, gdzie kilkaset osób rocznie przyjmowało sakrament namaszczenia chorych. Wzrastała w tym czasie systematycznie liczba osób przyjmujących komunię św. w ciągu roku i wahała się w granicach 73000. Dobrze rozwijała się akcja charytatywna, którą prowadziła siostra Sylwia SAC, we współpracy z dwunastoma osobami ze stowarzyszenia Pań Miłosierdzia. Działało poradnictwo rodzinne prowadzone przez inż. Zenona Sudera i jego małżonkę Zofię. Powołano też Radę Duszpasterską składającą się z 31 osób³⁶.

³² APNMPZCz sygn. AP I, s. 47.

³³ APNMPZCz sygn. AP I, s. 50.

³⁴ APNMPZCz sygn. AP I, s. 52-53.

³⁵ APNMPZCz sygn. AP I, s. 61.

³⁶ APNMPZCz sygn. AP I, s. 75-76.

W tym czasie w związku z budową kościoła parafia przeżywała problemy lokalowe, dlatego do dyspozycji miano jedną salę katechetyczną i kaplicę mszalną. Niebawem uległo to zmianie, gdyż protokół wizytacji dziekańskiej z 7 marca 1983 r. podaje, iż parafia dysponowała trzema salami katechetycznymi wyposażonymi w pomoce naukowe. Pomieszczenia te znajdowały się w nowo zbudowanej części kościoła. Frekwencja młodzieży uczęszczającej na naukę prawd wiary wynosiła 65%³⁷. Wraz z postępem prac budowlanych polepszały się warunki lokalowe, gdyż według protokołu z 10 września 1984 r. parafia dysponowała teraz czterema dużymi salami katechetycznymi dobrze wyposażonymi w pomoce naukowe. Na terenie parafii były dwie szkoły podstawowe oraz Liceum Ekonomiczne dla pracujących. W roku szkolnym 1983/1984 nauczaniem prawd wiary było objętych 1635 dzieci, 246 dzieci przedszkolnych, 356 osób w grupie młodzieży, 12 osób młodzieży pracującej i 30 osób młodzieży akademickiej. Warto uwzględnić także dane odnośnie duszpasterstwa stanowego, do którego należy zaliczyć: 16 róż różańcowych, w tym 2 róże męskie, 40 osób w Zakonie Trzeciego Franciszka, 149 ministrantów, w tym 18 lektorów, 80 osób w grupie oazowej i 40 osób w chórze starszych³⁸.

W dniach 6-7 października 1984 r. odbyła się wizytacja kanoniczna biskupa F. Musiela, która została przerwana ze względu na czynności pontyfikalne w Kościelcu, gdzie biskup dokonał poświęcenia nowego cmentarza grzebalnego³⁹. Szczegółowych danych dostarczyła wizytacja dziekańska ks. Stanisława Gębki z 3 października 1990 r., który jak żaden dziekan w diecezji z wielkim namaszczeniem sprawuje swój urząd. Dlatego warto podać dane, które on umieścił w protokole powizytacyjnym. W roku 1989 było 121 chrztów, zawarto 57 związków małżeńskich, zmarło 157 osób. W roku 1990 pierwszą komunię św. przyjęło 165 dzieci, sakrament bierzmowania – 145 osób. W roku 1989 z posługą duszpasterską do chorych kapłani udali się 437 razy, zaś w roku 1990 aż do momentu wizytacji uczynili to 251 razy. W roku 1989 rozdano 118000 komunii św., zaś w roku 1990 do momentu wizytacji rozdano 102000 komunii św. Dalej podaje, iż prawie 40% wiernych uczęszczało na niedzielną Mszę św. Parafia w tym momencie liczyła 11500 osób⁴⁰.

Niebawem liczba mieszkańców zmniejszyła się i wynosiła 11100 osób, co wykazał biskup pomocniczy częstochowski Tadeusz Szwagrzyk, w czasie wizytacji kanonicznej parafii dokonanej 7 października 1990 r. W tym czasie stan zdrowia proboszcza znacznie się pogorszył, tak iż miał on do pomocy wikariusza audiatora ks. Jana Edwarda Marczewskiego, byłego proboszcza i dziekana osjakowskiego⁴¹. Kolejne cenne dane dostarczył ks. S. Gębka, w czasie wizytacji dziekańskiej z dnia 20 listopada 1991 r. Przede wszystkim podaje on, iż ubył wiernych w parafii ze względu na utworzenie nowej parafii przy ul. Mickiewicza. W tymże

³⁷ APNMPZCz sygn. AP I, s. 83.

³⁸ APNMPZCz sygn. AP I, s. 87.

³⁹ APNMPZCz sygn. AP I, s. 89-91.

⁴⁰ APNMPZCz sygn. AP I, s. 123.

⁴¹ APNMPZCz sygn. AP I, s. 127.

roku parafia liczyła 10000 mieszkańców⁴². Nowy etap w dziejach parafii rozpoczął się pod rządami trzeciego proboszcza ks. kanonika Kazimierza Zalewskiego, który nominację na to stanowisko otrzymał w 1994 r. Stan parafii został scharakteryzowany po raz pierwszy pod jego przewodnictwem, w czasie wizytacji dziekańskiej ks. Józefa Franelaka przeprowadzonej 21 maja 1996 r. Przede wszystkim uległa likwidacji placówka sióstr Pallotynek na plebanii. Pozytywem było to, iż w tym czasie działała w parafii dobrze zorganizowana Akcja Katolicka licząca 70 osób, ministranci, Rodzina Franciszkańska, schola dziecięca, zespół charytatywny, Żywy Różaniec, Dzieci Maryi i chór parafialny. Nadto planowano zorganizować wspólnotę Bożego Miłosierdzia oraz duszpasterstwo rodzin⁴³.

Powyższe informacje dotyczące parafii potwierdził w protokole wizytacji kanonicznej z 30-31 maja 1996 r. arcybiskup częstochowski Stanisław Nowak. Pochwalił on dobrze zorganizowane grupy parafialne, wśród których działał także Zespół Synodalny⁴⁴. Szersze spektrum grup parafialnych odnotowuje dziekan dekanatu Św. Zygmunta w Częstochowie ks. J. Franelak w jego wizytacji przeprowadzonej 25 maja 2001 r. Zapisał wtedy, iż *obraz parafii daje duża liczba ruchów, bractw i stowarzyszeń modlitewnych i apostołskich. Akcja Katolicka liczna, pracuje w trzech komisjach. Jest bardzo przydatna w parafii Straż Porządkowa, Chór kościelny i schola dziecięca uświetniają liturgię nabożeństw. Jest parafialna Orkiestra Dęta. W obronie życia gorliwie się modlą Duchowej Adopcji Poczętego Dziecka. Wspólnota Seniorów pomaga przeżywać radość wspólnoty. Przy parafii są spotkania formacyjne dla młodzieży akademickiej i pracującej, działa ruch „Światło Życie”, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, Dzieci Maryi, grono ministrantów jest podzielone na kilka grup*⁴⁵.

Nowe dane odnośnie liczby parafian czerpiemy z „wizytacji parafii pod względem gospodarczym archidiecezji częstochowskiej”, przeprowadzonej 24 maja 2001 r. przez ks. Mariana Pabiasza, delegata Arcybiskupa Metropolity Częstochowskiego do spraw gospodarczych przed kanoniczną wizytacją parafii. Według tegoż sprawozdania parafia liczyła 7860 wiernych i ulegała ciągłemu zmniejszaniu się, gdyż było więcej zgonów niż urodzeń⁴⁶. W tym czasie regularnie na Mszę św. niedzielą uczęszczało 30% wiernych, zaś spowiedź Wielkanocną odprawiło 25% parafian⁴⁷. W dniu 24 maja 2001 r. biskup pomocniczy archidiecezji częstochowskiej Antoni Długosz odbył wizytację kanoniczną w parafii, podczas której udzielił sakramentu bierzmowania 80 osobom⁴⁸. Nowe dane na temat parafii uzyskaliśmy na podstawie kwestionariusza kanonicznej wizytacji parafii w archidiece-

⁴² APNMPZCz sygn. AP I, s. 128.

⁴³ APNMPZCz sygn. AP I, s. 134-135.

⁴⁴ APNMPZCz sygn. AP I, s. 141.

⁴⁵ APNMPZCz sygn. AP I, s. 149.

⁴⁶ APNMPZCz sygn. AP I, s. 153.

⁴⁷ APNMPZCz sygn. AP I, s. 157.

⁴⁸ APNMPZCz sygn. AP I, s. 165.

zji częstochowskiej sporządzonego 23 maja 2006 r. Liczba mieszkańców na terenie parafii wynosiła 6950, w tym katolików było 6800. Na Mszę św. niedzielą regularnie uczęszczało 25% parafian, nieregularnie uczęszczało 45%, zaś spowiedź Wielkanocną odbyło 35%. W katechizacji były zaangażowane oprócz wikariuszy, następujące osoby posiadające dyplom magistra teologii: Katarzyna Czechowska-Bartosz, Paweł Kardas, Anna Kłosowicz, Dorota Piętak, Danuta Wróblewska i Zofia Kalicińska⁴⁹.

Ostatnie dane na temat parafii pochodzą z 23 maja 2006 r. i plasują ją wśród dobrze uformowanych na płaszczyźnie duszpasterskiej. Parafia prowadziła dobrze zorganizowany Parafialny Ośrodek Caritas, do którego należy 18 osób. Wydawały one potrzebującym paczki żywnościowe, organizowały współfinansowanie leków oraz opłat mieszkaniowych. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży liczyło 35 członków, Ruch Światło Życia miał 22 członków, Parafialny Klub Sportowy liczył 50 osób, Dzieci Maryi składały się z 19 osób. Świetlica parafialna była otwarta od poniedziałku do piątku w godz.: 16.00 – 18.00. W jej ramach funkcjonowały trzy kółka zainteresowań: plastyczne, muzyczne i sportowe. Biblioteka Parafialna liczyła 2500 woluminów. Czytelnictwo prasy katolickiej oparte było głównie na następujących periodykach katolickich: „Niedziela”, „Arka”, „Droga”, „Apostolstwo Chorych”, „Rycerz Niepokalanej” i „Różaniec”. Podano także liczbę osób słuchających katolickich rozgłośni radiowych: Radio Fiat – 150 osób, Radio Jasna Góra – 180 osób i Radio Maryja – 350 osób. Do Trzeciego Zakonu Św. Franciszka należało 7 tercjarzy i tercjarek, Żywy Różaniec stanowiło 11 róż, Akcja Katolicka liczyła 50 osób, Klub Seniora – 27 osób, Klub dla Bezrobotnych „Praca” – 17 osób, Anonimowi Alkoholicy – 9 osób, Parafialna Straż Porządkowa – 12 mężczyzn, Duchowa Adopcja, Chór Kościelny – 25 osób, Służba Liturgiczna – 45 osób i Zespół Wokalno-Instrumentalny – 15 osób, Schola Dziecięca – 30 osób⁵⁰.

Podsumowując problematykę stanu materialnego i religijno-moralnego parafii NMP Zwycięskiej w Częstochowie należy zauważyć, iż w początkowych okresie jej istnienia przeżywała one ogromne trudności. Przede wszystkim wpływały one z niechęci władz komunistycznych do Kościoła katolickiego, który uważały za realne zagrożenie dla panującego systemu politycznego. Pierwotna zgoda na budowę kościoła wydana ustnie przez władze wojewódzkie po przesileniu politycznym roku 1956 okazała się szybko nieaktualna, o czym zaświadczył biskup Z. Goliński. Starania o wydanie przez władze wojewódzkie w Katowicach i miejskie w Częstochowie, stosownej zgody na budowę świątyni parafialnej ziściły się dopiero po kilkunastu latach. Przez szereg lat wierni tłoczyli się na nabożeństwach w małej kaplicy, zaś duchowni mieszkali w niewielkich pokojach skromnej plebanii, gdzie lokal zajmowany przez proboszcza stanowił zarówno sypialnię, kancelarię, jak i pokój stołowy, w zależności od potrzeb i pory dnia. Po uzyskaniu zgody na budowę kościoła i plebanii prace budowlane postępowały dość szybko, gdyż po kilku latach

⁴⁹ APNMPZCz sygn. AP I, s. 177.

⁵⁰ APNMPZCz sygn. AP I, s. 175-181

można było korzystać z kościoła dolnego, a następnie zaczęto sprawować nabożeństwa w kościele górnym. W międzyczasie udało się wznieść plebanię, w której mogli zamieszkać kapłani. Ten nowoczesny budynek posiadał miejsce na urządzenie kancelarii parafialnej oraz mógł pomieścić funkcjonujące przy parafii bractwa i stowarzyszenia religijne. Pomimo tychże problemów materialnych dobrze funkcjonowało w tym czasie duszpasterstwo parafialne, które organizowano wśród ludności napływowej. Po ustabilizowaniu się sytuacji migracyjnej wiernych, zmobilizowano w parafii szereg stowarzyszeń religijnych. Powyższego dzieła udało się dokonać dzięki niezmożonej pracy kapłanów, wielu wiernych, którzy ofiarnie włączyli się w życie parafialne.